

Sygn. akt IV CSK 681/16

POSTANOWIENIE

Dnia 8 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku A. K. i J. K.

przy uczestnictwie Gminy Miasta R., P. (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w R., Skarbu Państwa – (...) Zarządu Infrastruktury w W., Bazy (...) im. (...) w R. Jednostki

Wojskowej nr (...)

i Wojewody (...)

o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 8 czerwca 2017 r.,

na skutek skargi kasacyjnej uczestnika postępowania Gminy Miasta R.

od postanowienia Sądu Okręgowego w R.

z dnia 26 kwietnia 2016 r., sygn. akt IV Ca (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od uczestnika Gminy Miasta R. na rzecz wnioskodawców A. K. i J. K. kwotę 300 (trzysta) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestniczki Gminy Miasta R. od postanowienia Sądu Okręgowego w R. z dnia 26 kwietnia 2016 r., sygn. akt IV Ca (...), Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt. 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które

zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Skarżąca występowanie istotnego zagadnienia prawnego wiąże z koniecznością: po pierwsze, rozstrzygnięcia kwestii dotyczącej wyłączenia z obrotu prawnego fragmentu lotniska wojskowego stanowiącego pierwotnie własność Skarbu Państwa, darowanego następnie Gminie Miasta R. z przeznaczeniem na założenie lotniska cywilnego użytku publicznego, który to cel został zrealizowany; po drugie, rozstrzygnięcia możliwości zaliczenia do okresu posiadania samoistnego prowadzącego do zasiedzenia okresu posiadania jak użytkownik wieczysty, w sytuacji, kiedy posiadanie to odnosi się do części działki gminnej stanowiącej jedną posesję z działką będącą uprzednio w użytkowaniu wieczystym posiadacza, a następnie jego własnością, a posiadacz powziął wiedzę o odrębności działki Gminy już po przekształceniu prawa użytkowania wieczystego sąsiedniej działki we własność.

W ustalonym stanie faktycznym, który jest wiążący w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) nie zachodzi potrzeba rozstrzygnięcia pierwszego ze sformułowanych zagadnień prawnych. Zwrócić bowiem uwagę należy, iż przedmiotem wniosku o zasiedzenie był wąski fragment nieruchomości o powierzchni 41 m², od 2010 r. należącej do skarżącej Gminy, a poprzednio do Skarbu Państwa, znajdujący się poza wykonanym w latach 60 - tych ubiegłego wieku trwałym (z płyt betonowych) ogrodzeniem, wewnątrz którego funkcjonowało lotnisko wojskowe, a następnie lotnisko cywilne użytku publicznego. W istocie więc przedmiotem zasiedzenia nie była ta część nieruchomości, na której znajdowało się lotnisko wraz z infrastrukturą. Jego granice wyznaczało trwałe ogrodzenie, na zewnątrz którego nie zlokalizowano jakichkolwiek urządzeń związanych z funkcjonowaniem tego lotniska.

W przeszłości, co określonych nieruchomości, ze względu na podmiot ich własności wyłączona została możliwość nabycia przez zasiedzenie (por. np. nie

obowiązujący już art. 7 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach j.t. Dz. U. z 1969 r. Nr 32, poz. 159, ze zm., czy art. 177 k.c., z tym że po zmianie kodeksu cywilnego nowelą z dnia 28 lipca 1990 r., Dz. U. Nr 55, poz. 321, która weszła w życie 1 października 1990 r., stosownie do art. 10, w sytuacji, gdy przed tym dniem istniał stan, który według przepisów dotychczasowych wyłączał zasiedzenie nieruchomości, a według przepisów obowiązujących po tym dniu prowadził do zasiedzenia, zasiedzenie biegło dalej od dnia wejścia życie tej noweli, jednakże termin zasiedzenia ulegał skróceniu o czas, w którym powyższy stan istniał przed wejściem w życie ustawy, lecz nie więcej niż o połowę.

Ustawowe wyłączenia dopuszczalności zasiedzenia nieruchomości mają różny charakter. Z reguły wyłączenie rzeczy z obrotu cywilno-prawnego ma charakter bezwzględny i wynika z konkretnych zapisów ustawowych (np. art. 14 a ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne, j. t. Dz. U. z 2015, poz. 469, ze zm., czy art. 1 i 2 ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju, Dz. U. Nr 9, poz. 1051, ze zm.).

Wyłączenie z obrotu może wynikać także ze szczególnego charakteru nieruchomości np. nieruchomości niezbędne na cele obronności i bezpieczeństwa państwa (zob. uzasadnienie uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/07, OSNC 2008, nr 5, poz. 43), do których zalicza się m.in. nieruchomości wykorzystywane pod lotniska i urządzenia naziemne lotniska (por. § 1 pkt 1 lit. e. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie określenia rodzajów nieruchomości uznawanych za niezbędne na cele obronności i bezpieczeństwa państwa, j.t. Dz. U. z 2014, poz. 1087).

W niektórych przypadkach nieruchomości mogą nabyć jedynie podmioty prawa publicznego (np. art. 4 f. ust. 1 nieobowiązującej już ustawy z dnia 30 maja 1996 r. o gospodarowaniu niektórymi składnikami mienia Skarbu Państwa oraz o Agencji Mienia Wojskowego, j. t. Dz. U. z 2013 r., poz. 712 ze zm. - dalej: „ustawa z dnia 30 maja 1996 r.”; obecnie art. 95 ustawy z 10 lipca 2015 r. o Agencji Mienia

Wojskowego, j.t. Dz. U. 2016, poz. 614 ze zm.; dalej: „ustawa z dnia 10 lipca 2015 r.”). Podkreślenia wymaga, iż z powołanych przepisów art. 4f i art. 95 wynika, iż obszar lotniska wojskowego mógł obejmować także część nieruchomości, za czym przemawia użycie zwrotu „nieruchomości Skarbu Państwa, stanowiące lotniska wojskowe lub ich części”.

Ustawa z dnia 30 maja 1996 r., jak i ustawa z dnia 15 lipca 2015 r. nie definiuje pojęcia „lotniska wojskowego”. Definicja lotniska jest natomiast zawarta w ustawie z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (j. t. Dz. U. z 2017 r., poz. 958), przez które rozumie się wydzielony obszar na lądzie, wodzie lub innej powierzchni w całości lub w części przeznaczony do wykonywania startów, lądowań i naziemnego lub nawodnego ruchu statków powietrznych, wraz ze znajdującymi się w jego granicach obiektami i urządzeniami budowlanymi o charakterze trwałym, wpisany do rejestru lotnisk (art. 2 pkt 4 w zw. z art. 1 pkt 4; poprzednio podobną definicję zawierał art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 31 maja 1962 r. - Prawo lotnicze, Dz. U. nr 32, poz. 153, ze zm.). Posłużenie się tą definicją jest uzasadnione, gdyż uczestniczka po przekazaniu jej przedmiotowej nieruchomości, w ramach istniejącego lotniska wojskowego założyła lotnisko cywilne użytku publicznego.

Granice nieruchomości w znaczeniu prawnym (art. 46 § 1 k.c.), czy wieczysto-księgowym nie muszą się pokrywać z obszarem wykorzystywanym pod lotnisko, względnie obszarem przeznaczonym pod lotnisko. Ustawodawca posługuje się również pojęciem terenu - w znaczeniu wydzielonej przestrzeni, przeznaczonej na określone cele (por. ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym j.t. Dz. U. z 2017, poz. 1073), czy terenu zamkniętego (por. ustawa z dnia 17 maja 1989 r. - Prawo geodezyjne i kartograficzne, j. t. Dz. U. 2016, poz. 1629 ze zm., dalej u.p.k.), jako teren o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, określony przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych (art. 2 pkt 9) w drodze decyzji, w której określa się granice terenu zamkniętego (art. 4 ust. 2a). Według § 3 pkt 1 lit. e. rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 18 lipca 2003 r., (Dz. U. Nr 141, poz. 1368) za tereny zamknięte niezbędne dla obronności państwa, na których Minister Obrony Narodowej nadzoruje prace geodezyjne i kartograficzne, uznaje się tereny zajęte m.in. pod lotniska wojskowe.

Z ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego postanowienia nie wynika, aby została wydana decyzja określająca teren lotniska (jako teren zamknięty), który granicami wykraczałby poza trwałe betonowe ogrodzenie wyznaczający obszar lotniska.

Wskazywane w skardze kasacyjnej rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego w kwestii dopuszczalności zasiedzenia części nieruchomości przeznaczonych pod drogi publiczne (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2010 r., IV CSK 40/10, OSNC 2011, nr 2, poz. 17, z dnia 15 lutego 2012 r., I CSK 293/11, OSNC 2012, nr 9, poz. 104, z dnia 6 marca 2015 r., III CSK 196/14, nie publ.) również nie stanowią podstawy do uznania, iż w stanie faktycznym tej sprawy wyłoniło się istotne zagadnienie prawne. Podkreślić bowiem należy, że w pierwszej z tych spraw, w której Sąd Najwyższy wykluczył taką dopuszczalność w odniesieniu do nieruchomości przeznaczonych pod drogi publiczne, przedmiotem zasiedzenia była część nieruchomości obejmująca pas drogowy, w ramach którego miała zostać zainstalowana infrastruktura drogowa (kanał sanitarny). W dwóch pozostałych judykatach Sąd Najwyższy uznał, że wyłączenie z obrotu prawnego dotyczy nieruchomości, które dopiero po zrealizowaniu procesu inwestycyjnego są budowlą przeznaczoną do prowadzenia ruchu drogowego, zlokalizowaną w pasie drogowym. W ustawie z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (j. t. Dz. U. poz. 1440, ze zm.), przez pas drogowy rozumie się wydzielony linami granicznymi grunt wraz z przestrzenią nad i pod powierzchnią, w którym są zlokalizowane droga oraz obiekty budowane i urządzenia techniczne związane z prowadzeniem, zabezpieczeniem i obsługą ruchu, a także urządzenia związane z potrzebą zarządzania drogą (art. 4 ust. 1). Zatem także i w tych przypadkach granice prawne nieruchomości niekoniecznie muszą się pokrywać z granicami wyznaczającymi pas drogowy.

W stanie faktycznym tej sprawy przedmiot zasiedzenia nie obejmował obszaru, na którym faktycznie zostało urządzone lotnisko, jak również nie zostały przedstawione decyzje administracyjne, w świetle których przedmiot ten mieścił się w granicach terenu zamkniętego, na którym miałyby być zlokalizowana infrastruktura techniczna związana z funkcjonowaniem lotniska. Zresztą w skardze

kasacyjnej uczestniczka twierdzi, że na przekazanym jej przez Skarb Państwa lotnisku wojskowym urządziła lotnisko cywilne użytku publicznego i cel ten został zrealizowany.

W odniesieniu do drugiego zagadnienia prawnego wskazać trzeba, że Sąd Najwyższy wyjaśniał już, że czasu posiadania w zakresie używania wieczystego nie można zaliczyć na poczet posiadania właścicielskiego (por. uchwały z dnia 23 lipca 2008 r. III CZP 68/08 i z dnia 28 marca 2014 r., III CZP 8/14., postanowienie z dnia 18 stycznia 2008 r., V CSK 383/07, OSNC –ZD 2008, nr D, poz. 106).

Nieruchomość, co do której części dotyczy wnioszek o zasiedzenie nie została oddana w użytkowanie wieczyste, a zatem już z tego względu nie mogło dojść do nabycia przez zasiedzenie tego prawa (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 1975 r. - zasada prawna - III CZP 63/75, OSNCP 1976, nr 12, poz. 259 oraz uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2008 r., III CZP 68/08, OSNC 2009, nr 7-8, poz. 109 i z dnia 28 marca 2014 r. III CZP 8/14, OSNC 2015, nr 1, poz. 6). Z kolei w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 9 grudnia 2016 r., III CZP 57/16 (OSNC 2017, nr 5, poz. 51), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że samoistny posiadacz nieruchomości oddanej w użytkowanie wieczyste może nabyć jej własność przez zasiedzenie, o ile posiada ją jak właściciel (por. też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2017 r., III CZP 49/16). Wobec tego o charakterze posiadania posiadacza nieruchomości, która nie została oddana w użytkowanie wieczyste, a która przylega do nieruchomości, co do której posiadaczowi przysługiwało prawo użytkowania wieczystego, które zostało przekształcone w prawo własności, decyduje ocena okoliczności stanowiących podstawę faktyczną rozstrzygnięcia. Według ustaleń faktycznych w 1974 r. wnioskodawcy nabyli na podstawie umowy sprzedaży użytkowanie wieczyste nieruchomości składającej się z działki nr 224 i jednocześnie weszli samowolnie w posiadanie przylegającego do tej działki pasa gruntu o powierzchni 41 m², wiedząc, że nie przysługuje im prawo i dokonali na nim nasadzeń oraz użytkując go wraz z działką nr 244. Posiadanie tego pasa gruntu różniło się jednak od posiadania nieruchomości, co do której wnioskodawcom przysługiwało prawo użytkowania wieczystego, gdyż nie był on objęty umową sprzedaży użytkowania wieczystego (a zatem wnioskodawcy nie weszli w jego posiadanie jak użytkownicy

wieczystości), ani wnioskiem o przekształcenie w prawo własności. Poza tym, nie płacili opłat rocznych, w sytuacji gdy zwolnienie z tych opłat dotyczyło gruntu oddanego w użytkowanie wieczyste. Zatem, skoro posiadanie wnioskodawców w odniesieniu do tego psa gruntu miało charakter właścicielski (art. 336 k.c. w zw. z art. 339 k.c.), to w stanie faktycznym tej sprawy nie występuje problem doliczania czasu posiadania w ramach posiadania w charakterze użytkownika wieczystego do czasu posiadania właścicielskiego.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej uczestniczka odnosiła do tego zakresu sprawy, w jakim nie występują wskazywane istotne zagadnienia prawne.

Zważywszy na przedstawione przez Sąd drugiej instancji w pisemnych motywach stanowisko w zakresie podstawy faktycznej i prawnej, w kontekście wywodów prawnych zaprezentowanych w odniesieniu do sformułowanych przez uczestniczkę zagadnień prawnych (tj. co do dopuszczalności zasiedzenia i charakteru posiadania wnioskodawców), brak podstaw do przyjęcia, iż jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w powyższym rozumieniu.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 3 w zw. z § 5 pkt 1, § 10 ust. 2 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. 2015, poz. 1804, ze zm. w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz. U. 2016, poz. 1667).